

از آیین تا پرفورمنس در ژاپن

فریدخت زاهدی

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۹۵۵۶

شماره انتشار ۳۹۵۱

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه : زاهدی، فریندخت، ۱۳۳۳ - Zahedi, Farindokht
عنوان و نام پدیدآور : از آیین تا پرفورمنس در ژاین/ فریندخت زاهدی.
موضوع : تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۷.
موضوع : ۱۹۶ ص: مصور (بخشی رنگی).
موضوع : انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۹۵۱.
موضوع : ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۷۱۸۴-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
موضوع : بازیگری (نمایش) - ژاین
موضوع : حرکت (بازیگری)
شناسه افزوده : دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۷ الف ۲/ ۲۰۶۱ PN
رده‌بندی دیویی : ۷۰۰.۲۸
شماره کتابشناسی ملی : ۸۱۹۰۰۳۱

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازتولید در ویلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: از آیین تا پرفورمنس در ژاین

تألیف: دکتر فریندخت زاهدی

ویرایش ادبی: فرشاد رضوان

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

بها: ۱۹۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-03-7184-8

9 789640 371848

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش‌ی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

فصل اول: مقدماتی بر کارکرد آیین در نمایش‌های سنتی،

۱ کلاسیک و پست‌مدرنیسم

۶ الف) تعریف آیین

۱۶ ب) عملکرد نماد در آیین، از مسیر روایا به واقعیت

۲۰ ج) نشانه‌شناسی و تولید معنای نماد، یک فرهنگ

۲۰ د) رمزگشایی معنا در آیین

۲۵ فصل دوم: آیین در ژاپن

۲۷ الف) آیین در ژاپن

ب) نمایش‌های سنتی برگرفته از آیین‌های ژاپنی

۳۵ ۱. کاگورا: اولین اجرای مذهبی

۳۵ ۲. گی-گاکو

۳۷ ۳. بوگاکو

۳۸ ۴. کیوگن (کمدی انسانی)

۴۵ ۵. بن‌راکو (کمدی عروسکی)

۴۶ ۶. کابوکی

۵۰

فصل سوم: روند تاریخی شکل‌های نمایشی در ژاپن

- ۵۳
 ۵۵ الف) روند تغییر نمایش‌های ژاپنی
 ۵۸ ب) انتقال به تئاتر مدرن: شیمپو
 ۵۹ ج) رافع‌گرایی به چه معنا؟
 ۶۳ د) دیده‌واقع‌گرایی در ژاپن
 ۶۵ ه) نمایش نوین نام‌محور

فصل چهارم: مدرن در ژاپن: شینجکی

- ۷۱
 ۷۳ تئاتر مدرن در ژاپن؛ شینجکی
 ۷۴ الف) دوره اول؛ تبعید اسطوره‌ها: ۱۹۲۱ - ۱۸۸۷: میراث کلاسیک
 ۷۷ ب) دوره دوم؛ سیاسی شدن تئاتر: ۱۹۴۵ - ۱۹۲۸
 ۷۸ ج) دوره سوم؛ موقعیت بعد از جنگ: مدرنیسم مبالغه‌آمیز
 ۷۹ د) دوره چهارم؛ ظهور جنبش‌های بعد از شینجکی: ۱۹۷۳ - ۱۹۶۰
 ۸۱ ه) بازگشت به اسطوره‌ها
 ۸۱ خ) دوره پنجم؛ پیوستگی و گسستگی: ۱۹۲۷ تا کنون

فصل پنجم: زیبایی‌شناسی آیین و سنت در پرفورمنس

- ۸۹
 ۹۱ الف) زیبایی‌شناسی و پرفورمنس
 ۹۶ ب) آیین به زبان پرفورمنس
 ۱۰۰ ج) تعریف پرفورمنس
 ۱۰۷ ح) شیوه‌پردازی (استیلیزاسیون) در پرفورمنس

فصل ششم: پیوند آیین به پرفورمنس ۱۱۱

الف) اجرای تئاترهای کلاسیک ژاپنی در بافت معاصر: راهبردی سنتی در رسیدن

به پرفورمنس ۱۱۳

ب) دگانی فلسفی در تئاتر سنتی ژاپن ۱۱۳

فصل هفتم: آثار کارگردانان پنج دهه اخیر در ژاپن ۱۱۹

الف) عناصر یینی سنتی در پرفورمنس‌های امروزی ۱۲۱

ب) ژانر پرفورمنس در آثار کارگردانان امروز ژاپن

۱. اوتا شوگو ۱۲۴

۲. تاداشی سوزوکی ۱۳۰

۳. ۱. متد بازیگری سوزوکی: دیدن ریگر به مثابه کانون تمرکز ۱۳۱

۳. شوچی ترایاما ۱۳۵

۳. ۱. تقابل تجربه‌های سنتی (تاریخی) در اجرای مدرن ۱۳۷

۴. یوکیو نیناگاوا ۱۶۳

۵. هایدکی نودا ۱۶۵

در پایان ۱۵۵

فهرست منابع ۱۶۱

تصاویر ۱۶۵

آیین‌ها مجوز تکرار مداوم دارند.

پیش‌گفتار

اینکه چرا در این تحقیق، آیین و استفاده از عناصر آن در صحنه‌های امروز ژاپن به‌عنوان مورد مطالعه‌ی انتخاب شده است، شاید سؤال به‌جایی باشد که از نظر مخاطبان این پژوهش مطرح شود. علت این امر در درجه‌ی اول عدم دسترسی و شناخت کافی نگارنده از چنین روندی در سایر فرهنگ‌هایی است که از گنجینه‌ی آیینی بسیار غنی برخوردارند. دانش‌ندان بسیاری از اواخر سده‌ی نوزدهم تا به امروز، تحقیقات گسترده‌ای را در آیین‌های فرهنگ‌هایی چون اقوام آفریقایی، بومیان آمریکا یا استرالیا انجام داده‌اند. با احتمال زیاد ویژگی‌های این آیین‌ها در روند زمان تأثیر خود را بر هنر صحنه (و حتی رفرورمنس‌هایی که در مکان‌های غیرمتعارف به اجرا درمی‌آیند) گذاشته‌اند و عناصری از آن آیین‌ها در شکل‌های مختلف نمایشی در این فرهنگ‌ها رخنه کرده‌اند. مقدمات نگارش این کتاب با اعطای بورس تحقیقاتی از طرف بنیاد فرهنگی ژاپن^۱ به نگارنده، این پژوهش در مورد موضوع فوق فراهم آمد. بنابراین، یافته‌ها از طریق دسترسی به منابع کتابخانه‌ی دانشگاه می‌جی^۲، مرکز مطالعات آسیایی و بسیاری مراکز دیگر گردآوری شد. در عین حال با دیدن آیین‌های باستانی به شکل کاملاً سنتی آن و رفرورمنس‌های متعدد در توکیو و سایر شهرهای ژاپن مجموعه‌ای از اطلاعات، تجربیات و تحقیقات میدانی که برای نگارش این کتاب ضروری بود جمع‌آوری و فراهم آمد. همین موضوع انگیزه‌ای برای انتخاب مورد مطالعاتی این تحقیق شد.

1. Japon foundation

2. Meiji university

لازم است در اینجا از بنیاد فرهنگی ژاپن، بخش مطالعات هنرهای نمایشی دانشگاه می‌جی، پرفسور می‌تسویو موری^۱، محقق و کارگردان برجسته ژاپنی، پرفسور ماسارو اینوئه^۲، کتابداران محترم دانشگاه می‌جی و خانم کی کو اُکو^۳ (که زحمت دستیاری و ترجمی مرا در مدت اقامت در ژاپن بر عهده داشتند) سپاسگزاری کنم. همچنین لازم است از ویراستار محترم آقای فرشاد رضوان و محبین خانم مهسا طالبی رستمی برای زحماتی که در تهیه این متن متحمل شده‌اند، تشکر بیا نمایم.